

RETNINGSLINIER FOR
MAGTANVENDELSE I
DAGINSTITUTIONER I
AABENRAA KOMMUNE

Februar 2010
Revideret juni 2021

Indledning

Retningslinierne er udarbejdet for at skabe en ensartet praksis for administrationen af magtanvendelse i institutionerne. Samtidig skal de ses som et redskab til egenkontrol i arbejdet med at reflektere over og udvikle institutionens pædagogiske praksis.

I dette blad

2	Indledning
2	Overordnede principper
3	Hvad må man ikke?
3	Lovlig magtanvendelse
4	Indberetning af magtanvendelse
6	Kommunens opgaver
7	Dialog og erfaringsopsamling

Retningsliniernes formål er

- at sikre, at barnet får den hjælp, som pågældende har krav på.
- at kvalitetssikre, videreudvikle og koordinere den pædagogiske indsats.
- at magtanvendelse følges op med tiltag både i forhold til barnet og til medarbejderen.

Retningsliniernes mål er

- at undgå eller begrænse magtanvendelse til et absolut minimum.
- at systematisere, analysere og opsamle erfaringer i videreudviklingen af det pædagogiske arbejde og arbejdsmiljøet.
- at synliggøre tilfælde af magtanvendelse.
- at overveje og formidle handlemuligheder og metoder i overensstemmelse med formålet samt minimere psykosociale risikofaktorer til gavn for barnet og medarbejderne.

*Magtanvendelse skal
under alle
omstændigheder altid
følges op med
tryghedsskabende tiltag.*

Overordnede principper

Magtanvendelser er som udgangspunkt ikke tilladt. Konfliktsituationer skal altid søges løst ved hjælp af pædagogiske midler og metoder, og i dialog med barnet. Magtanvendelse kan aldrig anvendes som pædagogisk værktøj. En dårlig "bemandings-situation" eller dårligt humør hos medarbejderen kan aldrig undskylde magtanvendelse.

Hvis anvendelse af pædagogiske midler og metoder ikke kan løse situationer, og *fysisk magtanvendelse* bliver aktuel, gælder *det* mindste indgrebs princip. Det vil sige, at magtanvendelsen skal afpasses den konkrete situation og være så skånsom og kortvarig som muligt.

Magtanvendelse skal under alle omstændigheder altid følges op med:

- tryghedsskabende tiltag i forhold til barnet
- orientering til forældremyndighedsindehaveren
- tilbud om samtale/ supervision med medarbejderen.

Hvad må man ikke?

Retningslinierne vedrørende magtanvendelse tager sigte på at beskytte børnene og på at udvikle institutionens pædagogiske metoder.

Der er følgende forbud

- *ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling.*
- *legemlig afstraffelse.*
- *fysisk magtanvendelse, bortset fra de i kapitlet "Lovlig magtanvendelse" nævnte undtagelsesbestemmelser.*

Det er derfor vigtigt, at den enkelte institution løbende drøfter og kritisk reflekterer over omgangs- og samværsforme.

Psykiske magtmidler

De generelle forbud mod magtanvendelse over for børn retter sig ikke kun mod anvendelse af fysiske magtmidler, men også mod brug af psykiske og ofte mindresynlige magtmidler.

Det er ofte lettere at kontrollere overholdelsen af forbuddet mod fysisk magtanvendelse end forbuddet mod psykisk magtanvendelse. Det skyldes blandt andet, at håndteringen af forbuddet mod psykisk magtanvendelse især stiller krav til den enkelte institutions normer for, hvordan man omgås hinanden i hverdagen. Det gælder ikke mindst de måder, som medarbejderne taler til, med og om børnene på, ligesom omgangstonen imellem medarbejderne også har betydning.

Det er derfor vigtigt, at den enkelte institution løbende drøfter og kritisk reflekterer over omgangs- og samværsformen, således at kulturen i institutionen hele tiden afspejler de gældende normer på området.

Lovlig magtanvendelse

Undtagelserne fra forbuddet mod anvendelse af magt beskrives nedenfor. Alle andre typer magtudøvelse er *forbudte*.

Tre undtagelser, som kan være lovlig magtanvendelse, er:

- Fastholdelse
- Føren til et andet opholdssted
- Nødværgehandling

Generelle betingelser for lovlighed

Magtanvendelsen / nødværgehandlingen:

Skal være afpasset forholdene i den enkelte situation, må ikke gå ud over det strengt nødvendige, og skal være så lempelig og kortvarig som mulig (*det mindste indgrebs princip*). Det må altid bero på et konkret skøn, om situationen gør det nødvendigt at gribe ind med de lovlige magtmidler. Barnets alder, udviklingsniveau og aktuelle følelsesmæssige situation vil være væsentlige elementer i denne vurdering.

Specielle betingelser

Ud over de generelle betingelser for lovlighed gælder nogle specielle betingelser for de 3 typer af magtanvendelse, nemlig:

Specielt om fastholdelse og føren til et andet opholdssted:

Fastholdelse og at føre barnet til et andet opholdssted kan i øvrigt kun være lovlig, hvis fastholdelsen sker, fordi barnet udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er *uforsvarligt, eller* derved forhindres i at skade *sig selv eller andre*. *Uforsvarligt* skal forstås bogstaveligt. Det vil sige, at det ikke er nok, at fortsat ophold i fællesskabet er irriterende, forstyrrende eller provokerende.

Specielt om nødværgehandlinger:

Nødværgehandlinger kan i øvrigt være lovlige, hvis handlingerne sker for at *modstå eller afværge* vold mod sig selv eller andre, brandstiftelse, tingsbeskadigelse eller blufærdighedskrænkelse og handlingerne står i rimeligt forhold til det, der søges opnået.

Medarbejderens vurdering af, at der foreligger en sådan situation, kan bygge på tidligere erfaringer med samme barn om, at det på dette tidspunkt ikke er muligt verbalt at afværge en truende situation. Det vil i så fald være vigtigt, at den tidligere erfaring er beskrevet i indberetningen.

Indberetning af magtanvendelse

Magtanvendelse skal indberettes til dagtilbud@aabenraa.dk ved udfyldelse skemaet om "indberetning af magtanvendelse".

Ulovlig magtanvendelse

Hvis der foreligger begrundet mistanke om en ulovlig magtanvendelse, orienteres Dagtilbud straks og der indsendes skema om hændelsen hurtigst muligt. Lederen skal give den implicerede medarbejder en kopi af indberetningen og orientere forældremyndighedsindehaveren. Hvis den implicerede part er institutionens leder, skal en medarbejder indberette direkte til forvaltningen.

En medarbejder, der har været impliceret i, har overværet eller har begrundet mistanke om en ulovlig magtanvendelse, har pligt til at give sin forklaring til institutionens leder senest dagen efter episoden.

Almindelige klageregler

Magtanvendelse på en institution kan påklages til kommunen, som er tilsynsmyndighed.

Det er Dagtilbud, der behandler klager over magtanvendelse. Hvis en klage fremsættes over for en medarbejder på institutionen, skal institutionen derfor videresende klagen til Dagtilbud. Er en klage mundtlig, skal den medarbejder, der modtager klagen, lave et notat om klagen og indsende dette.

Behandlingen af en klage til kommunen

Dagtilbud anmoder institutionslederen om en *udtalelse* og institutionslederen får samtidig en kopi af klagen.

Institutionslederen eller den, som lederen bemyndiger dertil – skal *hurtigst muligt* foretage en *undersøgelse*, der omfatter:

en samtale med barnet, hvis det er muligt, samtale med de medarbejdere, der har kendskab til de forhold, der klages over, samtale med mulige vidner til episoden. Der skal udfærdiges et notat om de pågældende samtaler. Institutionslederen sender notatet til Dagtilbud med:

sin udtalelse, sin indstilling, en skriftlig redegørelse fra den medarbejder, der har kendskab til de forhold, der klages over, og henvisning til en eventuel indberetning af magtanvendelse.

Når klagesagen er tilstrækkelig belyst, træffer Dagtilbud begrundet afgørelse i sagen og sender klageren og institutionen et *sva*r inden 3 uger.

Denne procedure gælder også i forhold til øvrige klager om institutioner, som kommunen modtager fra forældre eller andre.

En medarbejder, der har været impliceret i, har overværet eller har begrundet mistanke om en ulovlig magtanvendelse, har pligt til at give sin forklaring til institutionens leder senest dagen efter episoden.

Kommunens opgaver

Det er kommunens opgave – via Dagtilbud at

- føre tilsyn med institutionerne, gennemgå de skemaer om indberetning af magtanvendelse, som institutionslederne indsender, og følge op på dem.

Nedenfor er angivet, hvordan Dagtilbud løser de pågældende opgaver.

Tilsynet

I forbindelse med det generelle tilsyn i institutionerne kan magtanvendelse og hvordan institutionen arbejder med tryghedsskabende tiltag tages op.

Indberetning om magtanvendelse

Dagtilbud gennemgår skemaer om magtanvendelse og den pædagogiske konsulent holder en opfølgende samtale med institutionslederen - evt. personale.

For hver enkelt indberetning:

- kontrollerer Dagtilbud, at indberetningen indeholder / er ledsaget af de nødvendige oplysninger,
- kontrollerer Dagtilbud, at forældremyndighedens indehavere er orienteret om episoden,
- i de episoder, hvor institutionslederen er impliceret, skal stedfortræderen eller en anden relevant person sørge for indberetningen.

Ulovlig magtanvendelse

Dagtilbud gennemgår som udgangspunkt alle indberetninger om ulovlig magtanvendelse inden 3 hverdage.

Dagtilbuds reaktion på en ulovlig magtanvendelse afhænger af den konkrete situation. Der er en bred vifte af reaktionsmuligheder. De spænder *fra* anmodning om, at institutionen på et personalemøde diskuterer, hvordan en lignende situation kan undgås for fremtiden, *over* pålæg til den implicerede medarbejder om at ændre pædagogisk praksis og *til* ansættelsesretlige tiltag i forhold til den ansatte.

Hvis Dagtilbud vurderer, at en konkret ulovlig magtanvendelse kan føre til ansættelsesretlige tiltag i forhold til den ansatte skal kommunens personalekontor og medarbejderens tillidsrepræsentant inddrages i sagen.

*Dagtilbudsreaktion på
en ulovlig
magtanvendelse
afhænger af den
konkrete situation.*

Dialog og erfaringsopsamling

En løbende systematisk dialog og erfaringsopsamling omkring magtanvendelse stiller krav til såvel den enkelte institution som til Dagtilbud.

Den enkelte institution må fortløbende reflektere over udøvelse af magt og unddragelse af ansvaret for den nødvendige styring.

Den enkelte institution må løbende samle op på sine erfaringer for til stadighed at kunne kvalificere institutionens pædagogiske praksis.

Dagtilbud må være i dialog med institutionerne med henblik på den generelle erfaringsopsamling. Institutioner og Dagtilbud må i fællesskab arbejde for en fortløbende kvalificering af håndteringen af magtanvendelse og udvikling af pædagogiske redskaber.

Dialog og erfaringsopsamling – Dagtilbud

Et vigtigt led i forebyggelse og kvalificering af arbejdet omkring magtanvendelser er videns - og erfaringsopsamling. Denne viden og erfaring kan blive brugt til at kvalitetssikre, videreudvikle og koordinere den pædagogiske indsats og vil være et punkt i Dagtilbuds løbende dialog med institutionerne. I forbindelse med kommunens løbende tilsyn kan Dagtilbud tage initiativ til at drøfte magtanvendelse med den enkelte institution. Drøftelsen har blandt andet til formål:

- at indsamle viden om antal og typer af indberettede episoder i den enkelte institution.
- at indsamle viden og få indsigt i dilemmaerne i arbejdet med magtanvendelse.
- at drøfte eventuelle ændringsforslag til retningslinjerne på området,
- at indsamle viden og erfaringer om den pædagogiske praksis på området i institutionen.
- at indsamle informationer om, hvordan institutionerne bruger de erfaringer, de har fået i forbindelse med magtanvendelse.
- at redegøre for institutionens efteruddannelsesaktiviteter i forbindelse med magtanvendelse.
- at drøfte kommende efteruddannelsesbehov i institutionen/kommunen.

Derudover kan den pædagogiske konsulent efter behov deltage i personalemøder eller indgå i anden løbende dialog med institutionen.

Kursus og efteruddannelse

Institutionslederen må være opmærksom på, hvilke behov og muligheder der er for efteruddannelse af medarbejderne.

Dialog og erfaringsopsamling - på institutionerne

Behovet for løbende dialog og erfaringsopsamling omkring brugen af magtanvendelse vil være en naturlig aktivitet i institutionen, i bestræbelserne på at lære af sine erfaringer og til stadighed at arbejde på at kvalificere den pædagogiske praksis.

Bearbejdning af magtanvendelse er et fælles personaleanliggende og bør inddrage hele personalegruppen.

Nedenfor ses forslag til spørgsmål, der kan inspirere til at etablere en åben dialog. Spørgsmålene er også tænkt som et redskab til erfaringsindsamling og *egenkontrol*, med henblik på en fælles faglig refleksion og udvikling af institutionens samlede praksis.

Når magtanvendelse har fundet sted

- Hvilke pædagogiske overvejelser kan ligge bag medarbejderens handling?
- Hvilke etiske og moralske overvejelser kan ligge bag medarbejderens handling?
- På hvilken måde er handlingen fremmede / hæmmende for barnets udvikling?
- På hvilken måde er handlingen fremmede / hæmmende for medarbejderens faglige og personlige udvikling?
- På hvilken måde har medarbejderen kommunikeret med barnet op til og under handlingens udførelse?
- På hvilken måde var andre medarbejdere en del af hændelsen?
- På hvilken måde var andre børn en del af hændelsen?
- Hvilke trykthedsskabende tiltag er handlingen fulgt op med?
- Hvilken støtte er medarbejderen tilbudt?
- Hvilken opfølgning har der været i forhold til forældrene?
- Hvilken opfølgning har der været foretaget i forhold til evt. andre børn, der har overværet episoden?
- Hvordan ansvarliggøres alle medarbejderne i processen?

Hvordan arbejder I med dialog og erfaringsopsamling omkring magtanvendelse?

- Hvilke særlige mål har institutionen arbejdet med i forhold til kulturen /omgangstonen inden for det seneste år?
- Hvilke erfaringer med håndtering af konfliktsituationer har været med til at ændre jeres praksis?
- Hvilke situationer kunne være endt med magtanvendelse, men gjorde det ikke? Hvorfor?

Udvikling af fælles forståelse:

- Hvad forstår I ved tryghedsskabende tiltag?
- Hvordan forstår I begrebet magtanvendelse?
- Hvordan forstår I magt i relation til omsorg?
- Hvordan forstår I begrebet nødværge?

Dialog omkring institutionens generelle tendenser:

- Hvor mange magtanvendelser er indberettet inden for det seneste år?
- Hvordan inddrager I hele personalet?
- Hvor ofte har I, inden for det seneste år, måttet udøve *nødværge*?
- På hvilken måde blev de konkrete situationer fulgt op over for børnene?
- På hvilken måde blev konkrete situationer fulgt op over for medarbejderen?
- Hvordan oplevede I forvaltningens opfølgning?
- Hvordan er jeres kultur præget af magtanvendelse?
- Hvordan vil I beskrive jeres omgangsform/kommunikation?
- Hvordan vil I beskrive jeres psykiske miljø?
- Hvordan tror I børnene oplever det psykiske miljø?
- Hvad vil I gøre mere af?
- Hvad vil I gøre mindre af?